

Historia nova vel repetens?

Přemýšlel jsem, jaké téma z dějin farmacie zvolit pro tento úvodník a už jsem sahal po učených knihách, abych zjistil, jaká pro lékárenství významná výročí letos slavíme. Pak jsem usoudil, že bude lepší toto přenechat plnohodnotným článkům a odborným sympoziím a podívat se na dějiny lékárenství spíše obecně. Historie našeho oboru je nesmírně zajímavá a můžeme v ní, možná překvapivě, najít také zdroj optimismu do budoucna. Dnes se často mluví o soumraku lékárenství a o jeho blížícím se konci a s láskou se vzpomíná na „staré zlaté časy“. Ale kdy ony časy byly? Listujeme-li farmaceutickými časopisy ať už z období první republiky či z předminulého století (a můžeme zajít ještě dál), zjistíme, že obdobné problémy, jako řešíme dnes, řešili kolegové již dávno v minulosti. Vízemi o krizi a neodkladném zániku lékárenství byly, stejně jako o mnoha nadcházejících koncích světa, popsány stohy papíru. Pozice lékárenství byla a je složitá, daná samotným posláním oboru, jež osciluje na hranici poskytování odborné zdravotní péče a obchodu. Lékárníci, jakoby mezi dvěma mlýnskými kameny, vždy byli aktéry kompetenčních a konkurenčních bojů. Na jedné straně stáli lékaři, podceňující odbornost lékárníků a bránící rozšiřování jejich profesionálního zájmu a kompetencí. To bylo patrné zejména v dobách, kdy se pozornost farmaceutů začala od znalosti léčiv a léčivých přípravků a jejich přípravy upírat i do oblasti působení léků v živém organismu. Lékaři se také cítili dostatečně kvalifikovaní k tomu, aby přípravu a výdej léčivých přípravků vykonávali sami. Na straně druhé se snažili těchto činností chopit laici. Kromě různých fušerů a podvodníků to byli hlavně drogisté, kteří byli přesvědčeni, že práce lékárníka, zejména po nástupu hromadně vyráběných léčivých přípravků, žádnou zvláštní odbornost nevyžaduje. Proto se snažili (částečně úspěšně) převést na sebe část farmaceutických práv. Na samostatné kapitoly by vydaly i tlak nemocenských pokladen na snižování cen léčiv nebo vnitrooborová konkurence mezi klášterními a měšťanskými či městskými a venkovskými lékárnami.

Ale stejně jako se doposud nenaplnily mnohé apokalyptické scénáře a svět se dál točí, také lékárenství všechny fatální sudby přežilo a navíc během času dosáhlo významných pokroků, rozšířilo svůj odborný zájem a chopilo se nových činností a služeb. Zmíněné boje a mletí budou náš obor zřejmě provázet vždy a nám nezbyvá, než na ně být připraveni. Osobně věřím, že společnost navzdory opakujícím se snahám jedinců a skupin, kteří tvrdí opak, nakonec vždy dospěje k poznání, že existence odborníka komplexně vzdělaného ve farmacii i existence instituce poskytující kompletní lékárenskou péči je pro ni výhodná, ne-li nezbytná. Pomoci jí v tom můžeme ne pouhým konstatováním naší důležitosti, ale každodenní prací, jež tuto důležitost prokáže. Neboť i ta zdánlivě obchodní činnost by v podání lékárníka nebo farmaceutického asistenta měla být a je prováděna odborně a eticky. Známe heslo „správný lék správnému pacientovi správným způsobem ve správné dávce a ve správný čas“ se dá uplatnit nejen při výdeji na recept, ale i u volně prodejného sortimentu.

I současné lékárenství se přes mnohá úskalí odborně rozvíjí. V oblasti farmakoterapie a prevence onemocnění je důkazem například zvyšující se počet lékáren vybavených konzultační místností a poskytujících individuální lékové poradenství a další služby (měření krevního tlaku, selfmonitoring glykemie apod.) i rostoucí počet kolegů vzdělaných ve speciálních oblastech. Stranou pokroku nezůstává ani tradiční poslání lékáren – příprava léčivých přípravků. Rozšiřuje se seznam dostupných léčivých a pomocných látek i nových receptur a objevují se inovativní výrobní pomůcky. Další rozvoj v posledních letech zaznamenala příprava technologicky náročných lékových forem. Uvedené doplňuje široká nabídka vzdělávacích akcí. To vše nám dává právo doufat, že stejně jako v minulosti, i dnes se lékárenství bude dál rozvíjet zejména jako zdravotnické odvětví. Přispět ke snaze lékárníků a farmaceutických asistentů prohloubit si znalosti a poskytovat svému, jazykem zašlých dob „obecenstvu“ kvalitní služby si klade za cíl i **Praktické lékárenství**, jehož nové číslo právě držíte v ruce.

PharmDr. Jan Babica, Ph.D.

České farmaceutické muzeum, středisko FaF UK
babica@faf.cuni.cz